

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. F. Ioannis Nider Ordinis Prædicatorum Theologi De Reformatione Religiosorum Libri Tres

Nider, Johannes

Antverpiæ, 1611

XI. Cùm obiiciant dispensationem eis factam; docet vbi, quando, & in quibus, & qualiter poßit fieri dispensatio, & quando non. Et mouentur tria dubia de proprietariis monachis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-45728](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-45728)

CAPVT XI.

Cum obiiciant dispensationem eis factam; docet ubi, quando, & in quibus, & qualiter possit fieri dispensatio, & quando non. Et mouentur tria dubia de proprietariis monachis.

AD octauum, cum à reformatione se excusare gestiūt propter Prælatorum, quæ fieri posse videtur, dispensationem in regulâ, & Patrum constitutionibus; pro responsione, ne homines decipiantur, qui sunt nimis latæ conscientiæ, videndum est quid sit dispensatio, quod duplex sit, & quo modo fieri possit benè, vel malè. *Dispensatio* (vt Hostiensis ex Canonibus elicit) *est* Hostiens.
rigoris iuris per eum, ad quem spectat, misericors canonicè facta relaxatio. Et S. Thom.
 S. Thom.
 1.2. q. 97.
 art. 4.
 Et S. Thomas dicit, quod rectores multitudinis in legibus humanis possunt dispensare. Dispensatio, inquit, propriè importat commensurationem alicuius communis ad singula. Vnde & gubernator familię dispensator dicitur, in quantum unicuique de familiâ cum pondere & mensurâ distribuit, & operationes, & necessaria vitæ. Sic igitur & in quacumque multitudine ex eo dicitur aliquis dispensare: quia ordinat qualiter aliquod

commune præceptum fit à singulis adimplendum. Contingit autē quandoque, quòd aliquod præceptum, quòd est ad commodum multitudini, vt in pluribus, nō est conueniens huic personæ, vel in hoc casu: quia per id impeditur aliquid melius, vel induceretur aliquod malum. Periculosum autem esset, si hoc iudicio cuiuslibet committeretur, nisi forte euidēs & subitum periculum. Et ideò ille, qui habet regere multitudinē, habet potestatem dispensandi in lege humanā, & suæ auctoritati innititur, vt scilicet in personis vel in casibus, in quibus lex deficit, licentiam tribuat, vt præceptum legis non seruetur. Si autem absque ratione pro solâ voluntate tribuat licentiam, non erit fidelis in dispensatione, aut erit imprudens. Infidelis quidem, si nō habeat intentionem ad bonum commune; imprudens autem, si rationem dispensandi ignorat. Propter quod

Luc. 12. 43 dicitur Lucæ 12. *Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam?* Quando ergo cum aliquo dispensatur, vt legem communem non seruet, non debet fieri in præiudicium boni communis, sed eâ intentione, vt ad bonum commune proficiat. Et in 2. 2. qu. 88. art. 10. dicit, quòd dispensatio voti intelligenda est ad modum dispensationis, quæ

Luc. 12. 43

S. Th. ibid.
ad 1.

S. Th. 2. 2.
q. 88. art. 10

quæ fit in obseruantia alicuius legis. Ille autem qui vouit, quodammodò sibi statuit legem, obligans se ad aliquid, quod est secundum se vt plurimum bonum. Potest tamen contingere, quòd in aliquo casu fit vel simpliciter malum, vel inutile, vel maioris boni impedimentum, quod est contra rationem eius quod cadit sub voto. & ideò necesse est, quòd determinetur in tali casu votum non esse seruandum. Et si quidem absolutè determinaretur, non seruandũ esse aliquod votum, dicitur dispensatio voti. Si autem pro hoc, quod obseruandum erat, aliquid aliud imponatur, dicitur commutatio voti. Vnde minus est commutare votum, quàm in voto dispensare. vtrumque tamen in potestate Ecclesiæ consistit. Et art. 12. dicit: Prælatus in Ecclesiâ gerit vicem Dei, & ideò in cõmutatione vel dispensatione voti requiritur Prælati auctoritas, quæ in personâ Dei determinat, quid sit Deo acceptum, secundum illud 2. Cor. 2. *Nam & ego quod* 2. Cor. 2. 10 *donavi, si quid donavi, propter vos in personâ Christi.* Et signâter dicit: *Propter vos:* quia omnis dispensatio petita à Prælato, debet fieri ad honorem Christi, in cuius personâ dispensat, vel ad vtilitatem Ecclesiæ, quæ est corpus Christi. Hæc Thomas. Ex dictis sequuntur multa. Primò, cum regula

& constitutiones, secundum quas Religiosi vouent obedire Prælato, vel regulæ, vel statutis, sint plenæ legibus in professione firmatis; non potest in eis dispensare Prælatus cum subdito, nisi secundum aliquos Canones, id est, regulas, quia in definitione dicitur, *Canonicè facta relaxatio*. Secundò, sequitur, quòd quando per obseruantiam alicuius statuti, subditus ipse impediretur in aliquo meliori, vel etiam induceretur ad aliquod malum, tunc cum eo potest dispensare Prælatus. Tertio sequitur, quòd quando votum alicuius statuti est simpliciter malum vel inutile, vel maioris boni impeditiuum in ipso vouente, aut est dispensandum, aut sibi commutandum. Quarto sequitur, quòd omnis dispensatio petita à Prælato, debet fieri ad honorem Christi, vel ad Ecclesiæ utilitatem, ac in bonum commune. Quintò sequitur, quòd dispensatio non consistit in solâ voluntate dispensantis, sed oportet vt causarum præmissarum vnâ habeat; aliàs aut est imprudens, aut infidelis, & peccat. Sextò sequitur, quòd dispensatio, quæ hodie passim in multis Religionibus fieri videtur, & dissimulationes in continuâ non tentione silëtij in interdictis locis & temporibus, in fractione cõtinui ieiunij regularis, in perpeti comestione carniû, vbi prohibetur;

in

in lineis vestimentis, & culcitrīs penneis, seu lectorum vsu frequenti, in fugā à choro & cantu diuini officij, in vsu tonsuræ, & habitibus prohibitis, in negligentia studij litterarum; imò potissime in appropriatione pecuniæ, & similibus, quæ in regulâ & statutis sunt prohibita; non sunt dispensationes, sed dissipationes. In quibus nec Prælatus sine causis supradictis potest dispensare: nec subditus debet dispensationem recipere. Apud multos igitur veritatem obtinet ista vulgaris definitio, Dispensare, est cum licentiâ ad infernum intrare. Vide de hac materia supra cap. 2. in dubio tertio. Affirmans dictam auctoritatem B. Bernardus lib. 3. ad Eugenium, De consideratione, dicit: *Quid inquis? Prohibes dispensare? Non, sed dissipare. Non sum tam rudis, vt ignorem posuitos vos dispensatores, sed in ædificationem, non in destructionem. Denique queritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur.* Vbi necessitas vrget, excusabilis dispensatio est; vbi utilitas prouocat, dispensatio laudabilis est. Utilitas, dico, communis, non propria: nam cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. Hæc ille. Sed quæ, quæso, necessitas, aut communis utilitas sequitur ex supradictis dispensationibus? Sequitur plane diminutio

Bernar. ad
Eugen. l. 3.
circ. fin. De
confid.

1. Cor. 4. 2.

tio

tio rerum temporalium, linguæ loquacitas,
 sollicitudo temporalium, lis & rixa, pluri-
 mū inobedientiæ, & castitatis periculum, ac
 Patrum primitiuorum frustratur sancta in-
 tentio. Hæc luce sunt clariora videntibus:
 cæcis verò nihil est lucidum. Hinc idem
 Bernardus lib. De præcepto & dispensatio-
 ne dicit, vbi ex intentione de dispensatione
 Prælatorum in Religione tractat: Cùm, in-
 quit, profitentibus præcepta, præuaricanti-
 bus in crimina fiant, &c. ita sanè hæc neces-
 saria dixerim, vt ex eis minimè præiudice-
 tur necessariis rationabilibusque dispensa-
 tionibus. Sed non omnibus in huiusmodi
 credita est dispensatio, nisi his dumtaxat,
 qui cum Apostolis dicere possunt: *Sic nos*
existimet homo, vt ministros Christi, & dis-
pensatores mysteriorum Dei. Nouit autem
 fidelis seruus & prudens, quem constituit
 Dominus super familiam suam, ibi tantum
 vsurpare dispensationē, vnde bonam possit
 habere recompensationē. Propter hoc quæ-
 ritur inter dispensatores, vt fidelis quis inue-
 niatur. Et eadem fortasse fidelitas à subditis
 exigitur in obtemperando, quæ à Præposi-
 tis in dispensando. Et quia quidam Prælati
 nimis præsumunt se posse dominari regulæ,
 audi quid idem in eodem libro dicat: Ne-
 que enim Abbas supra regulam est, cui se-
 mel

Bern. lib.
 De præ ep.
 & dispen.
 prop princ.

1. Cor. 4. 1.

mel & ipse spontaneâ se professione submisit. Et idem : Super fratrum sanè transgressiones, non super Patrum traditiones constituitur, qui Abbas eligitur, mandatorum cultor, & vitiorum vltor. Verùm quia aliquis deuotus subditus dubitaret, vtrum teneretur contra regulam obedire Prælato, vel in his quæ sunt extra regulam, subdit proinde : Si professio secundum illam regulam Abbas meus mihi aliud forte imponere tentauerit, quod scilicet non sit licitum secundum regulam, &c. quænam mihi, quæso, in hac re necessitas imminet obsequedi? Solum quippe id à me posse exigi arbitror, quod promisi, &c. Oportet ergo eum, qui præest, non fræna laxare voluntati super subditos, sed præfixam ex regulâ sibi scire mensuram, & sic imperia sua moderari. Nil me Prælati prohibeat eorum quæ promisi, nec plus exigat quàm promisi. Vota mea non augeat sine meâ volûtate, nec minuât sine certâ necessitate. Necessitas quippe non habet legem, & ob hoc excusat dispensationem: alioquin & absque necessitate, voti remissio, non dispensatio, sed præuaricatio est; & restrictio contra voluntatem, murmur est, non prouentus. Hæc Bernardus. Dicit etiam Humbertus in expositione regulæ B. Augustini: Quòd si Prælati dispenset sine causâ necessi-

Humbert.
in expos.
reg. B. Au-
gust. c. 18.

necessitatis, vel utilitatis, cum aliquo fratre circa usum alicuius rei incertum, & subditus habet animum resignandi, cum fuerit requisitus, uterque adhuc peccat; Prælati in abusu potestatis sibi à Deo traditæ in ædificationem, & subditus peccato avaritiæ, cum teneat aliquid sine rationabili causâ, utpote librû, vel aliquid huiusmodi, de quo alius proficeret, tamquam pecuniam in sudario, quam dare in lucrum commune debuit. Hæc ille. Quid igitur de habentibus vestes, pecunias, libros, lectisternia, & huiusmodi sine necessitate aut utilitate communitatis, imò potius cum detrimento eius? Certè status periculosus est ille valde. Concordat dictis Hostiensis, & Ioannes Andreæ in Nouellâ super cap. Cum ad monasteriû, Ext. De statu monachorum, dicentes: Sicut contra votum non valet consuetudo; sic nec contra Religionem: & eadem ratione, sine ratione non est dispensatio, sed dissipatio: quia, secundum Isidorum, lex est, quod ratione constiterit. Ad idem est Bernardus, ut prius de præcepto & dispensatione. De hac etiam materiâ format Ioannes de Neapoli tria dubia. Primò dubitatur, an Religiosus habens clenodia, vestes superfluas, libros sibi inutiles, quibus nec utitur, nec uti potest, iudicari possit habere propriû. Respondet

Hostiens.
& Ioann.
Andreæ.

Isidor. li. 2.
Origin.
cap. 10.

An habens
clenodia,
&c. sit pro-
prietarius?

det idem; Nihil refert, rem habere, vel pre-
 tium, aut æstimationem eius, vt de vsufu-
 ctu, & quemadmodum quis vtatur. Probat
 hoc per multas leges ciuiles, & quòd omnis
 res, quæ possidetur, pecuniæ nomine signa-
 tur. Cùm ergo apud Religiosum, de quo
 queritur, sine causâ sint vel vestes, vel clen-
 dia, vel libri, aut quæcumque aliæ res, qui-
 bus incumbit, sicut gallina ouis; constat cùm
 huiusmodi sint & inutilia, nisi ad thesaurum
 congregandum, quòd huiusmodi sint sine
 causâ apud ipsum. Quæ autem sine causâ
 sunt apud aliquem, malâ fide, id est, con-
 scientiâ, sunt apud ipsum: cùm habentes
 diuitias Christianorum, victû & amictum,
 his contenti esse debeamus. Ceterum quia
 proprium est, quod conuenit vni & soli, se-
 cundum Logicos; non potest dici non esse
 proprium, quòd Religiosus ita sibi vindicat
 quamcumque rem, vt non sit in liberâ po-
 testate Prælati, disponendi & dispensandi
 de illâ re, & maxime si ea, quorum possessio-
 ni incumbit, quamuis falsa & inutili dispen-
 satione innitens & confidens, videatur bo-
 nâ fide possidere. Si tamen conscientiam
 sic dispositâ habeat, quòd si auferantur sibi,
 quæ possidet, à Prælato, possessa relinquat
 cum murmure seu difficultate, æstimans si-
 bi iniuriam fieri, aut sicut quæsitum est, in-
 cum-

Io. à Neap.
 p. 2. q. 161.

cumbat in quacumque specie rebus, quarum usum habere non potest; in hoc casu consulo fideliter, ut unusquisque conscientiam propriam suæ rationis legitimè perscrutetur. Hæc de Ioanne. Ad difficultatem eiusdem quæstionis, videlicet, Quid sit proprium in Religione, & quis sit propriarius censendus; clarius respondet Domi-

B. Alberus
Magnus in
epist. cuius
initium:
*Instantia
& sollici-
tudo.*

nus Albertus Magnus, in Epistolâ quam misit provinciæ Theutoniæ sui Ordinis, quando Prouincialis erat: Ne, inquit, proprietatis vitium, sanctæ professioni paupertatis nostræ possit subrepere, volo ut nullus frater aliquam habeat dispensationem nummorum, aut quarumcumq; rerum, quæ ad eius consilium, siue in eius utilitatem, siue aliorum, modo quolibet conuertantur, nisi conscio Prælato suo, ubi sit illa pecunia, aut res alia, & qualiter dispensetur. Nam si quis secus faceret, & Prælato inscio huiusmodi res dispensaret, aut dispensandas suo consilio seu arbitrio reseruaret, eum proprietarium reputarem, & tamquam nostræ professionis violatorè regulariter condemnarem. Hæc ille.

*An Præla-
tus nõ dans
necessaria
peccet mor-
taliter?*

P. 2. q. 117.

Dubitatur secundò, an Prælatus non distribuens monachis vel fratribus necessarium victum, & vestitum, sed permittens quemlibet exhibere sibi ipsi, peccet mortaliter. Respondet Ioannes de Neapoli: Cùm Abbas peccet

peccet mortaliter permittendo monachos fornicari, vel rebelles sibi existere; sic peccat mortaliter non prouidendo eis de communi; cū per hoc præstat subditis casum & occasionem habendi propria. Innumerabilia enim sunt peccata, quæ incurrunt, & in quibus inuoluuntur subditi, quibus, secundum præceptum regulæ, de communi non prouidetur de vitæ necessariis. Hæc ille.

Tertiò dubitatur, an valeat excusatio, quæ allegant Prælati, quòd in monasteriis non possunt teneri iura communis regulæ. Respondet idem, Primò, improbando excusationes Prælatorum & subditorum. Secundò, dat consilium salubre. Tertiò, monet per exemplum. Excusant enim Prælati se dupliciter. Vno modo, quòd non sit possibile. Contra quod, est illud Act. 4. *Erant illis omnia cōmunia, & neque quisquam egens erat inter illos.* Item, S. Augustinus cœpit viuere secundum regulam sub sanctis Apostolis cōstitutam; & ante eum multi, & post, vt latè patet 12. q. 1. per totū. Iterum, si non est possibile, ergo impossibile: sed ad impossibile nullus obligatur, ergo non sunt Religiosi, cū Religiosi nō possunt habere proprium. Alio modo dicunt Prælati se excusando: Monachi vel fratres & vniuersaliter regulares non redigunt in commune, sed

An Prælati excusentur, allegās, non posse seruari regulam?
part. 2. q. 118.

Act. 4. 32.

F

faciunt

faciunt omnes sibi in propria & peculiaria, & ideò non habet Prælatus vnde prouideat de communi. Ad quod respondet Ioannes: Religiones ditissimæ & pinguisimæ, quas nec fiscus exhaurire potest, numquid non valent prouidere, vt Christus victum & amicum diuitias Religiosorum habeat: De Ordinibus autem Medicantium, quorum quidam B. Augustini regulam sunt professi, sic loquitur Augustinus: Quanto amplius rem communem, quam propria vestra curaueritis, tanto amplius vos proficere noueritis: vt in omnibus, quibus vititur transitoria necessitas, superemineat quæ permanet charitas, quæ communia propriis, non propria communibus anteponit. Subditi proinde se excusant, dicentes: Nobis non prouidetur de cõmuni; quo contra oportet nos nobis propria facere. Respondetur: Horum damnatio iusta est. Fatentur enim se sibi facere propria ex causâ friuolâ, quam prætendunt. Satius enim erat mori fame & frigore, exemplo Apostoli, qui in fame, & siti, & frigore vitam exegit; quam cum peccato mortali vitam damnabilem contra rationabilem conscientiam ducere. Sicut melius est pudicè mori, quam impudicè viuere. Inter has, inquit Ioannes, duas assertions æqualiter improbabiles, restat consilium; cum quo præceptum

S. August.
epist. 109.
tom. 2.

ceptum tenebitur regulare: vt omnes subditi excutiant manus suas à proprio, ponentes ad pedes Prælatorum omnia & singula, in paruo & magno, in quacumque specie, ex quacumque causâ eis obuenant; & Prælati eis de communi prouideant, ne sanguis subditorum, de Prælatorum manibus requiratur. Audiui enim à quodam Magistro, viro vtriusque Iuris peritissimo, & in causis tritissimo, dicente mihi: Si ego sciuissem modum habendi & recipiendi aliquid priuatim, quem ego in Ordine inueni, ego numquam venissem ad statum istum. Magnipendi verbum illud ab homine tam religioso, cuius vita tam exemplaris fuit, vt mirarentur ceteri; & magni pendendum consulo ceteris Iuris ignaris. Hæc Ioannes. Satis igitur patet, quòd inanis sit octaua obiectio, de dispensationis velamine, per quod multi totaliter ferè seipsos conformant sæculo.

CAPVT XII.

Cùm causentur necessaria in victu se non habere, tradit quomodo tunc fieri debet: & quanta confidentia sit habenda in Deo de temporalibus ministrandis.

AD nonum, quando adducunt necessariorum victus & amictus, si reformen-